

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

2(2) 2018

Երևան - 2019

Հրատարակության և երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան

Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուրյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Հովհաննիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Վ. Ն. Այվազյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ (060) 71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.yసు.am
publishing.yసు.am

Խմբագրությունը կարող է
հրատարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 29 մասնու:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Արթուր Վաղարշյան ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ.....	7
Ալվարո Ալեքսանյան ԳԱՐԵԳԻՆ ՆՇԴԵՀԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՅԱՑՔՆԵՐԸ..	17
Կարեն Ամիրջյան ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՅՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	29
Հայկ Մարտիրոսյան ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽԼԻԴՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ...	41
Վիկտորյա Օհանյան ՑԱՆԿԱԼԻ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ. ՓԱՓՈԿ ՈՒՂՂՈՐԴՄԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ (NUDGE THEORY) ԿԻՐԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	49
Վարդան Այվազյան ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ	65
Անահիտ Մանասյան ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՃԱԽԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ	79

Սամվել Մուրադյան	
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ	
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՅ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ.....	93
Գևորգ Դանիելյան	
ԵՐԵՒԱՅԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԵՐԸ.....	111
Կարեն Հակոբյան	
ՊԱՏՇԱՃ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՐԺԵՔԸ.....	129
Հասմիկ Ենգոյան	
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՅ ՎԵՐԱՀՄԿՎՈՂ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԺԱՄԿԵՏԱՆՅ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻՆ ՄԱՍՆԱԿՅԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻՅ ԶՐԿԵԼՈՒ ՀԻՄՔ	141
Սայադ Բաղայյան	
ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՄՐԱԳՐՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ.....	150
Արսեն Հովհաննիսյան	
ՀԱԿԱՄՐՅԱԿՑԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ.....	162
Արմենուհի Չիֆլիկյան	
ՎԻՐԱՎՈՐԱՆՔԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	176
Սոնա Թևանյան	
ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱՆ ՈՐՊԵՍ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՕԲՅԵԿՏ.....	190
Վահե Հովհաննիսյան	
ՎՆԱՄԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՈՂՋԱՄԻՏ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ԵՎ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑԱԿԱՐԳ	203

Մերզեյ Մեդրյան	
ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ	
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ	
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ (ԳՈՐԾՈՂ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ	
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ).....	216
Аида Искоян	
ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ	
И ОХРАНЫ РАСТИТЕЛЬНОГО МИРА СЕНОКОСОВ И	
ПАСТБИЩ	238
Տիգրան Մարկոսյան	
ՀԱՅՅԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ	
ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ	250
Օլիմպիա Գեդամյան	
ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ	
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆ ԸՒ ԱՌԿԱ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ... 262	
Հեղինե Գրիգորյան	
ԶՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ	
ՀՀ-ՈՒՄ. ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ	
ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ	276
Տիգրան Խաչիկյան	
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԻՐԱՎԱԶՈՓՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ	
ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻ ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ Ի	
ՊԱՇՏՈՆԵ ՊԱՐԶՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ	
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ	292
Աշխեն Ղարաբյան	
ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	
ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	302
Աննա Մարգարյան	
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՄԻԶԱՎԱՅՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՆՉԱՓԱՀԱՄԻ	
ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԿԱՄ ՇԵՂՎՈՂ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ	
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	320

Աննա Վարդապետյան	
ԲԼԱՆԿԵՏԱՅԻՆ ՆՈՐՄԵՐՈՎ ՀԱՆՅԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	335
Ժենյա Ստեփանյան	
ՀԱՆՅԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՌԵՅԻԴԻՎԻ ԵՎ ԴԱՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՅԵՐ	352
Գոհար Հակոբյան	
ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՆԱՆՅ ԴԵՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ	370
Սամվել Դիլբանդյան	
ՆԱԽԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՄԱՆ ԱՆԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ	386
Սերգեյ Մարաբյան	
ՀԵՏԱԽՈՒՋՄԱՆ ՄԵՋ ԳՏԵՎՈՂ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՇԵՌԱԿԱ (ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ ԲԱՅԱԿԱՅՈՒԹՅԱՄԲ) ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ (ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ, ԳՈՐԾՈՂ ՕՐԵՆՄԴՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ).....	396
Վահե Ենգիբարյան	
ՔՆՆՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	415
Նելլի Աղաբաբյան	
ԱՆՉԱՓՈՒՄ ՏՈՒԺՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՇԱՇԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԵՎ ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԵՐ	430
Արման Սարգսյան	
ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱՆՈՐՄԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ	454

**ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱՎԱՆՈՐՄԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԱՐԴԻ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ**

Արման Սարգսյան
*Եվրոպական և միջազգային իրավունքի ամբիոնի դոցենտ,
իրավ. գիտ. թեկնածու*

Ցանկացած իրավական բաղադրատարր ունեցող ինտեգրացիոն գործընթացի հաջողություն մեծապես կախված է դրա շրջանակում ստեղծված իրավանորմերի կիրառման գործուն մեխանիզմների առկայությունից: Մա այն հիմնական գրավականն է, որը թույլ է տալիս ապահովել ինտեգրացիոն կազմավորման առջև հռչակված խնդիրների և նպատակների ձեռքբերումը և ինտեգրացիոն գործընթացի շարունակականությունը: Դրա մասին է վկայում Եվրոպական միության հաջող փորձը, որտեղ վերալետական իրավանորմերի կենսագործումն ինտեգրացիոն գործընթացների հենց մեկնակետից ապահովվեց գործուն արտադատական և դատական մեխանիզմներով:

Քննարկվող համատեքստում հետաքրքրական է հատկապես Եվրասիական տնտեսական միության (այսուհետ՝ նաև Միություն) օրինակը, քանի որ Հայաստանի Հանրապետությունը ևս այս ինտեգրացիոն կազմավորման անդամ է և շահագրգռված է այդ գործընթացի հաջողությամբ ու արդյունավետությամբ, ինչը մեծապես կախված է այդ կառույցի շրջանակում ստեղծված իրավանորմերի կիրառումից: Ունենալով ստեղծման և գործունեության բավականին կարճատև ժամանակաշրջան՝ Եվրասիական տնտեսական միությունն իրավական տիրույթում հասցրել է դառնալ գիտական ուսումնասիրությունների և խորհրդածությունների ուշագրավ օբյեկտ: Թերևս, առավել քիչ ուսումնասիրված իրավական ասպեկտներից են Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի կիրառման հետ կապված հիմնահարցերը, որոնց՝ ժամանակին ուսումնասիրումը և խնդիրների վեր հանումը թույլ կտան որոշակիացնել Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի կիրառման գործընթացում առկա բացթողումները և վաղօրոք վերացնել ինտեգրման գործընթացների ճանապարհին առկա խոչընդոտները:

Որքան էլ Եվրասիական տնտեսական միությունը որակվի որպես վերպետական հատկանիշներով օժտված կառույց, Եվրասիական տնտեսական միության շրջանակում առաջացող հասարակական հարաբերությունների իրավակարգավորումը չի կարող իրականացվել միայն վերացական մակարդակում՝ սուսկ իրավանորմերի ամրագրմամբ, այլ այն պետք է տեղի ունենա ստույգ հասարակական հարաբերությունների մակարդակում, այսինքն՝ այդ նորմերի կիրառմամբ, ինչի համար անհրաժեշտ են գործուն իրավական կառուցակարգեր:

Խոսելով Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի կիրառման մեխանիզմների մասին՝ հարկավոր է առաջին հերթին անդրադառնալ այն հարցին, թե ինչ մոտեցում է գործում այս կառույցի շրջանակում վերպետական իրավանորմերի միատեսակ ընկալման և միատեսակ կիրառման հարցում: Ինչու ենք տարանջատում իրարից այս երկու գործողությունները, քանի որ իրավանորմերի միատեսակ ընկալումը ամենևին չի ենթադրում դրանց միատեսակ կիրառում, և այս հարցը գտնվում է Եվրասիական տնտեսական միության առջև անդամ պետությունների ստանձնած պարտավորությունների տիրույթում: Իրավանորմերի կիրառման մեխանիզմների շարքում այս երկու իրավական կոմպոնենտների առկայությունը կարևոր է Եվրասիական տնտեսական միության անդամ պետություններում իրավական որոշակիության սկզբունքի ապահովման և իրավական միատեսակ կանոնակարգված միջավայրի ստեղծման տեսանկյունից, որպեսզի բացառվի միևնույն իրավանորմի տարաբնույթ ընկալումն անդամ պետություններում, և ապահովվի դրա միատեսակ կիրառությունը: Ինչպես ցույց է տալիս քննարկվող հարցի վերաբերյալ միջազգային փորձը, վերպետական իրավունքի նորմերի մեկնաբանման բացառիկ իրավունքը վերապահվում է կազմակերպության բարձրագույն դատական մարմնին, որի ընդունած պարզաբանող որոշումները հասցեատերերի համար ունեն համընդհանուր պարտադիր բնույթ¹:

Եվրասիական տնտեսական միության բարձրագույն դատական մարմինը Եվրասիական տնտեսական միության դատարանն է:

---

¹ St´u Article 31 of the Treaty establishing the European Coal and Steel Community, signed in Paris on 18 April 1951:

Դատարանի իրավական վիճակը սահմանված է Եվրասիական տնտեսական միության մասին պայմանագրով և դրան կից թիվ 2 Հավելվածի տեսքով ընդունված Եվրասիական տնտեսական միության դատարանի ստատուտով /Ստատուտ/: Վերջինիս համաձայն՝ Դատարանի գործունեության նպատակն անդամ պետությունների և Միության կողմից Պայմանագրի, Միության շրջանակում կնքված միջազգային պայմանագրերի, Միության կողմից երրորդ պետությունների հետ կնքվող միջազգային պայմանագրերի և Միության որոշումների միատեսակ կիրառման ապահովումն է¹:

Եվրասիական տնտեսական միության հիմնադիր պայմանագրով ևս որդեգրվել է կազմակերպության բարձրագույն դատական մարմնին Եվրասիական տնտեսական միության իրավունքի նորմերը մեկնաբանելու իրավունքով օժտման մոտեցումը: Մասնավորապես, Ստատուտի 46-րդ կանոնի համաձայն, Դատարանը անդամ պետությունների դիմումի հիման վրա իրականացնում է Պայմանագրի, Միության շրջանակում կնքված միջազգային պայմանագրերի և Միության մարմինների որոշումների մեկնաբանում²: Նշված իրավական ակտերի նորմերի մեկնաբանման արդյունքում ընդունվող որոշումները, ինչպես բխում է Եվրասիական տնտեսական միության մասին պայմանագրի թիվ 2 Հավելվածի 47-րդ կետից, ունեն խորհրդատվական բնույթ³: Սա նշանակում է, որ Եվրասիական տնտեսական միության իրավունքի նորմերի մեկնաբանմանն ուղղված որոշումները պարտադիր չեն անդամ պետությունների համար և կրում են սոսկ կողմնորոշիչ բնույթ: Նման կարգավորումը, անշուշտ, չի կարող ծառայել այն նպատակին, որը դրված է Դատարանի առջև: Եվրասիական տնտեսական միության հիմնադրման մասին պայմանագիրը մի կողմից Դատարանի առաքելությունն է

---

¹ Ст'у Приложение N 2, Глава IV, пункт 2 "Договора о Евразийском экономическом союзе" (Подписан в г. Астане 29.05.2014):

² Ст'у Приложение N 2, Глава IV, пункт 46 "Договора о Евразийском экономическом союзе" (Подписан в г. Астане 29.05.2014), (http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_163855/):

³ Ст'у Приложение N 2, Глава IV, пункт 47 "Договора о Евразийском экономическом союзе" (Подписан в г. Астане 29.05.2014), (http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_163855/):

հռչակում անդամ պետությունների և Միության կողմից Պայմանագրի, Միության շրջանակում կնքված միջազգային պայմանագրերի, Միության կողմից երրորդ պետությունների հետ կնքվող միջազգային պայմանագրերի և Միության որոշումների միատեսակ կիրառման ապահովումը, իսկ մյուս կողմից Դատարանին չի օժտում նշված իրավական ակտերի մեկնաբանման արդյունքում պարտադիր որոշումներ կրելու իրավասությամբ: Նման իրավասության առկայությունը շատ կարևոր է Եվրասիական տնտեսական միության իրավունքի նորմերի կիրառման միասնականության ապահովման հարցում, քանի որ դա պետք է լինի այն լծակը, որի միջոցով պետք է զսպվեն ինտեգրացիոն գործընթացների ընթացքում անդամ պետությունների իշխանության տարբեր մարմինների կողմից Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի տարաբնույթ մեկնաբանման հնարավոր նկրտումները: Դատարանի նման պարտադիր իրավասության բացակայությունը կարող է էական խոչընդոտ լինել ինտեգրացիոն կազմակերպության առջև հռչակված խնդիրների և նպատակների իրականացման համար: Դրա մասին է վկայում Եվրոպական միության ինտեգրման հաջող փորձը, որտեղ ինտեգրման գործընթացների գրեթե սկզբնական շրջանից վերաբերական իրավանորմերի մեկնաբանման բացառիկ իրավունքը, չնայած անդամ պետությունների բարձրագույն դատական մարմինների նկրտումներին, հաջողվեց վերապահել մեկ սուբյեկտի՝ Եվրոպական միության արդարադատության դատարանին¹: Ընդ որում՝ Եվրոպական միության դեպքում նրա հիմնադիր պայմանագրերն ընդհանրապես լռում էին, թե որ սուբյեկտը պետք է իրականացնի հիմնադիր պայմանագրերի և ի կատարումն դրա ընդունված օրենսդրական ակտերի մեկնաբանումը, և այս իրավական բացը լրացվեց ոչ թե հիմնադիր պայմանագրերի մեջ լրացում կատարելու տարբերակով, այլ հիմնադիր պայմանագրի որոշ դրույթներ հիմք ընդունելով Եվրոպական միության բարձրագույն դատական մարմինն իրեն վերապահեց այդ բացառիկ իրավունքը: Հենց այս հանգամանքն արմատական դեր խաղաց հետագայում Եվրոպական միության իրավական համակարգի հենքը հանդիսացող մի շարք կարևոր իրավա-

---

¹ St' u Case 26/62 of European Court of Justice, *Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen* (1963):

կարգավորումների կյանքի կոչման և այդ համակարգի ամրապնդման հարցում:

Ավելին՝ Եվրասիական տնտեսական միության դեպքում իրավիճակն ավելի է վատթարանում Եվրասիական տնտեսական միության մասին պայմանագրի թիվ 2 Հավելվածի 47-րդ կետի հիման վրա անդամ պետությունների կողմից միջազգային պայմանագրերի համատեղ մեկնաբանում իրականացնելու իրավունքի առկայության պայմաններում, ինչը նշանակում է, որ դա կարող է վերաբերել նաև Եվրասիական տնտեսական միության հիմնադրման մասին պայմանագրի դրույթների մեկնաբանմանը, քանի որ դա անդամ պետությունների համար միջազգային պայմանագիր է¹: Այս հանգամանքն էլ ավելի է խորացնում Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի միատեսակ ընկալման հարցում իրավական որոշակիությունը: Ճիշտ է, նշված իրավանորմը նախատեսում է անդամ պետությունների կողմից համատեղ մեկնաբանման իրավունք, սակայն ոչ հստակեցնում է այդ մեկնաբանման արդյունքում ընդունված պարզաբանող ակտի իրավական բնույթը, այսինքն՝ որքանով է այն պարտադիր անդամ պետությունների համար, ոչ էլ հստակեցնում է նման մեկնաբանում իրականացնելու մեխանիզմները: Անշուշտ, Եվրասիական տնտեսական միության անդամ պետությունները չեն կարող Եվրասիական տնտեսական միության ինտեգրման գործընթացների խթանիչ այն հիմնական ազդակը լինել, որը պետք է լույս սփռի այս կառույցի շրջանակում ստեղծված իրավանորմերի ընկալման հարցում, քանի որ նրանք մարմնավորում են ոչ թե վերպետական շահը, այլ ներպետական շահը և միշտ կաշկանդված են նման պարզաբանումներ տալու հարցում: Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի մեկնաբանման բացառիկ իրավունքն աներկբայորեն պետք է վերապահվի մի մարմնի, որն ինչպես իր ձևավորման կարգով, այնպես էլ իր իրավական վիճակով անկախ է և բացառապես շահագրգռված է վերպետական շահերի արտահայտմամբ: Նման մարմին կարող է լինել միայն Եվ-

---

¹ Ст' u Приложение N 2, глава IV, пункт 47 "Договора о Евразийском экономическом союзе" (Подписан в г. Астане 29.05.2014), (http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_163855/):

րասիական տնտեսական միության արդարադատության դատարանը:

Եվրասիական տնտեսական միության հիմնադրման մասին պայմանագրի 112-րդ հոդվածի համաձայն՝ դրա մեկնաբանման և (կամ) կիրառման հետ կապված վեճերը լուծվում են խորհրդակցությունների և քանակցությունների միջոցով¹: Սա ևս մեկ անգամ վկայում է այն հանգամանքի մասին, որ Եվրասիական տնտեսական միության հիմնադրման մասին պայմանագիրը կերտողներն ի սկզբանե չեն ցանկացել այս կառույցի մարմիններին փոխանցել Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի մեկնաբանման իրավունքը: Այս ինտեգրացիոն գործընթացների ապագան վտանգող իրավական բացի լրացնողը պետք է լինել հենց Եվրասիական տնտեսական միության արդարադատության դատարանը, որը, հետևելով Եվրոպական միության օրինակին, պետք է Եվրասիական տնտեսական միության հիմնադիր պայմանագրի դրույթների լույսի ներքո բխեցնի իր այդ բացառիկ իրավունքը:

Եվրասիական տնտեսական միության իրավունքի նորմերի հիմնական կիրառումն առավելապես թողնված է անդամ պետությունների ներպետական ընթացակարգերին: Դրանց հարկադիր իրագործումն ապահովող հիմնական սուբյեկտներն անդամ պետությունների դատական մարմիններն են: Ընդ որում՝ նշվածը վերաբերում է անդամ պետությունների բոլոր դատական մարմիններին՝ անկախ անդամ պետության դատական մարմինների համակարգում այս կամ այն մարմնի զբաղեցրած տեղից: Որպես Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի հիմնական կիրառողներ՝ անդամ պետությունների դատական մարմինները պետք է մշտական իրավական հաղորդակցության հնարավորություն ունենա Եվրասիական տնտեսական միության դատարանի հետ, ինչը կնպաստի Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի կիրառման արդյունավետության բարձրացմանը:

Եվրոպական միության իրավական համակարգում այդ կապն ապահովվում է նախնական կարգավորման ընթացակարգի միջո-

---

¹ Ст'я Раздел XXVII, статья 112 "Договора о Евразийском экономическом союзе" (Подписан в г. Астане 29.05.2014), (http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_163855/):

ցով, որը թույլ է տալիս անդամ պետության դատական մարմինն Եվրոպական միության իրավունքի նորմի կիրառմանը վերաբերող և դրա մեկնաբանման անհրաժեշտություն առաջացնող գործերի քննության ընթացքում կասեցնել դրա վարույթը և համապատասխան հարցմամբ դիմել Եվրոպական միության արդարադատության դատարանին: Ճիշտ է, համանման հարցման հնարավորություն նախատեսված է նաև Եվրասիական տնտեսական միության մասին պայմանագրով, սակայն ի տարբերություն Եվրոպական միության՝ այստեղ հարցման իրավունք ունեցող սուբյեկտների շրջանակը որոշվում է անդամ պետության կողմից և կարող է չներառել դատական մարմիններին, որոնք իրենց ամենօրյա գործունեության ընթացքում կարող են առնչվել Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի կիրառման հետ: Նման հայեցողական մոտեցումն անդամ պետություններին ընձեռում է ազատություն հարցումը ներկայացնելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների շրջանակը որոշելու հարցում և սպառնալիք է առաջացնում Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի հիմնական կիրառողներին Դատարանի հետ իրավական հաղորդակցության հնարավորությունից մեկուսացված մնալու համար: Իրերի նման վիճակն ամենևին չի ծառայի Եվրասիական տնտեսական միության իրավունքի նորմերի միասնական կիրառման նպատակին:

Այս խնդիրն ի սկզբանե պետք է կարգավորվեր Եվրասիական տնտեսական միության հիմնադիր պայմանագրով, և ի վերուստ ապահովվեր դատական մարմինների քննարկվող իրավունքը՝ Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի կիրառման արդյունավետության բարձրացման նպատակով: Ընդ որում՝ հարկավոր էր ոչ միայն հիմնադիր պայմանագրերի մակարդակով կարգավորել հարցում ներկայացնելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների շրջանակը, այլև ամրագրել հստակ ընթացակարգային կարգավորումներ հարցում ներկայացնելու կանոնների և հարցումը ներկայացնելու պարտադիր դեպքերի վերաբերյալ:

Եվրոպական միության իրավանորմերի կիրառման հետ կապված հաջորդ հիմնախնդիրն այդ նորմերի այն հասցեատերերի իրավագիտակցության ցածր մակարդակն է, որոնց համար այդ նորմերն առաջացնում են իրավունքներ և արտոնություններ: Այդ մասին է վկայում Եվրասիական տնտեսական միության արդարադատութ-

յան դատարան և անդամ պետությունների դատական մարմիններ մասնավոր իրավունքի սուբյեկտների կողմից ներկայացվող գանգատների ցածր քանակը: Սա ամեննին չի նշանակում, որ գործնական կյանքում պարզապես չեն ոտնահարվում Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի հասցեատերերին ընձեռված իրավունքները, այլ պարզապես ցածր իրավագիտակցության պատճառով այդ անձինք չեն գիտակցում իրենց տրված արտոնության առկայությունը, բովանդակությունն ու հնարավոր պաշտպանության եղանակները: Ցանկացած իրավակարգի ամրապնդման հարցում շատ կարևոր գործոն է այդ իրավակարգի շահառուների իրավագիտակցության մակարդակը, ինչը թույլ է տալիս ավելի արդյունավետ ապահովել իրավանորմերի կիրառման գործընթացը: Այս առումով Եվրասիական տնտեսական միության անդամ պետությունները պետք է ձեռնարկեն համապատասխան միջոցառումներ Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի շահառուների իրավագիտակցությունը բարձրացնելու ուղղությամբ, ինչն ինքնին կբարձրացնի իրավանորմերի կիրառման արդյունավետությունը և կնպաստի Եվրասիական տնտեսական միության իրավակարգի ամրապնդմանը:

Այսպիսով, ամփոփելով վերոգրյալը, պետք է առանձնացնենք Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի կիրառման հետ կապված այնպիսի հիմնախնդիրներ, ինչպիսիք են Եվրասիական տնտեսական միության արդարադատության դատարանի միության իրավանորմերի մեկնաբանմանը վերաբերող պարզաբանող որոշումների ոչ պարտադիր բնույթը, Եվրասիական տնտեսական միության արդարադատության դատարանի և անդամ պետությունների դատական մարմինների իրավական հաղորդակցության վերաբերյալ իրավական մեխանիզմների բացակայությունը և Եվրասիական տնտեսական միության իրավանորմերի շահառուների իրավագիտակցության ցածր մակարդակը, որոնց ժամանակին կարգավորումը կարևոր նշանակություն ունի Եվրասիական տնտեսական միության ինտեգրացիոն գործընթացների արդյունավետության բարձրացման և հռչակված խնդիրների ու նպատակների ձեռքբերման համար:

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ПРАВОВЫХ НОРМ ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА

Арман Саргсян
*доцент кафедры европейского и международного
права ЕГУ, кандидат юридических наук*

Статья посвящена исследованию проблем реализации правовых норм Евразийского экономического союза (ЕАЭС). В статье выделяются три основные проблемы на пути реализации правовых положений ЕАЭС: необязательный характер решения судов ЕАЭС относительно толкования законодательства ЕАЭС, отсутствие внутренних механизмов правовой связи между Судом ЕАЭС и судами государств-членов ЕАЭС и низкий уровень правосознания бенефициаров права ЕАЭС. В заключение автор отмечает, что если вовремя не устранить указанные проблемы, то это может стать серьезным препятствием на пути интеграции в ЕАЭС.

MODERN PROBLEMS OF EURASIAN ECONOMIC UNION LEGAL NORMS APPLICATION

Arman Sargsyan
*Docent at YSU Chair of European and International Law,
Candidate of Legal Sciences*

The article is dedicated to the investigation of problems of Eurasian Economic Union /EEU/ legal provisions implementation. The author separates three main problems on the way of EEU legal provisions implementation, namely non compulsory nature of EEU Courts' decision concerning the interpretation of EEU law, the absence of internal mechanisms of legal communication between EEU Court and the courts of EEU member states and the low level of legal conscious of EEU law shareholders. As a conclusion the author mentions that non elimination in time of the mentioned problems could be a serious obstacle on the way of EEU integration.

Բանալի բառեր – *ԵՏՄ իրավունքի նորմերի կիրառում, ԵՏՄ իրավունքի նորմերի մեկնարանում, ԵՏՄ դատարան, ԵՏՄ անդամ պետությունների դատական մարմիններ, իրավագիտակցություն:*

Ключевые слова: *реализация правовых положений ЕАЭС, толкование правовых положений ЕАЭС, суд ЕАЭС, судебные органы государств-членов ЕАЭС, правосознание.*

Key words: *Implementation of EEU legal provisions, Interpretation of EEU legal provisions, EEU Court, Judicial bodies of EEU member states, Legal conscious*